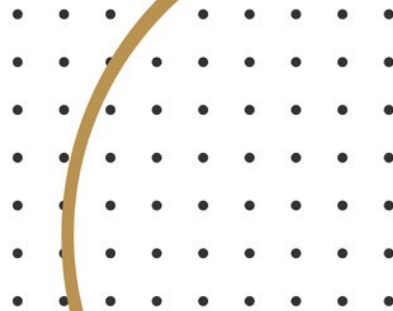

Ludwik Rydygier

(1850-1920)

-życie i twórczość

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Partnerem wydarzenia
jest Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

KUJAWY
POMORZE

Województwo
Kujawsko-Pomorskie

2020 rok Ludwika
Rydygiera

BIBLIOTEKA
Kujawsko-Pomorskiego
Województwa

Ludwik Rydygier

1850-1920

>> życie i działalność

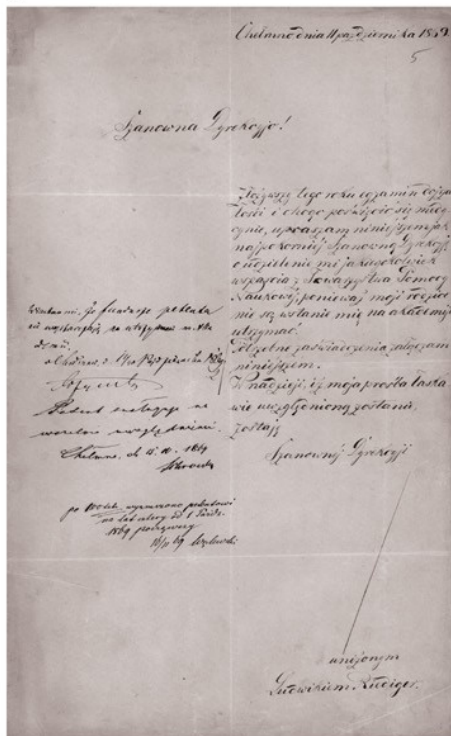
Wystawa ma na celu przypomnienie i upamiętnienie postaci Ludwika Rydygiera, światowej sławy chirurga, który wykonał pierwszą na świecie operację wycięcia wrzodu żołądka. Ekspozycja przedstawia karierę bohatera, od studiów medycznych w Gryfii (Greifswaldzie), aż po pełnienie funkcji Rektora Uniwersytetu we Lwowie.

Najważniejsze wydarzenia w życiu i działalności Ludwika Rydygiera:

- 1850 – narodziny w Dusocinie, niedaleko Grudziądza
- 1861-1869 – nauka w Gimnazjum Chełmińskim
- 1869-1873 – studia medyczne w Gryfii (Greifswaldzie), Berlinie i Strassburgu
- 1871 – samodzielna zmiana nazwiska z Riediger na Rydygier
- 1874 – doktorat w Gryfii
- 1878 – habilitacja w Jenie
- 1878 – otwarcie „Kliniki prywatnej dla chorób chirurgicznych, ocznych i kobiecych Doktora Rydygiera w Chełmnie”
- 1880 – pierwsza w Polsce, a druga na świecie operacja wycięcia raka odźwiernika żołądka w prywatnej klinice chirurgicznej w Chełmnie
- 1880 – pierwszy na świecie opis metody resekcji odźwiernika żołądka (metoda Rydygiera)
- 1881 – pierwsza na świecie operacja wycięcia wrzodu żołądka w prywatnej klinice chirurgicznej w Chełmnie
- 1887 – objęcie Katedry Chirurgii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
- 1888/1889 – pełnienie funkcji Dziekana Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
- 1897 – objęcie Katedry i Kliniki Chirurgii Uniwersytetu we Lwowie
- 1898/1899 i 1911/1912 – pełnienie funkcji Dziekana Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu we Lwowie
- 1901/1902 – pełnienie funkcji Rektora Uniwersytetu we Lwowie
- 1919 – nominacja na generała-podporucznika lekarza Wojska Polskiego
- 1920 – śmierć we Lwowie

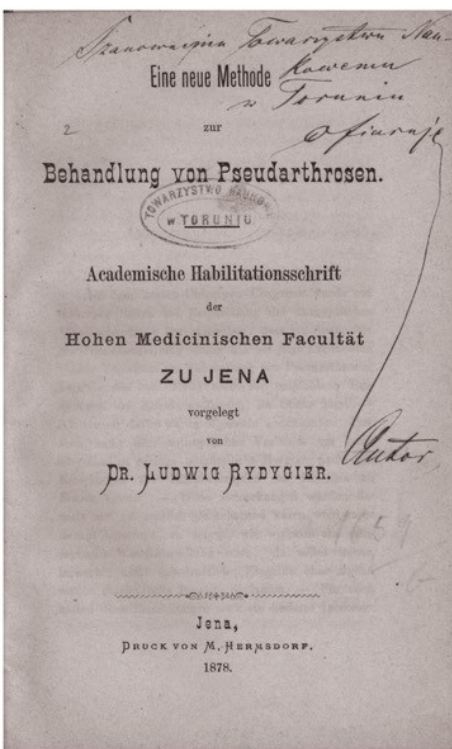
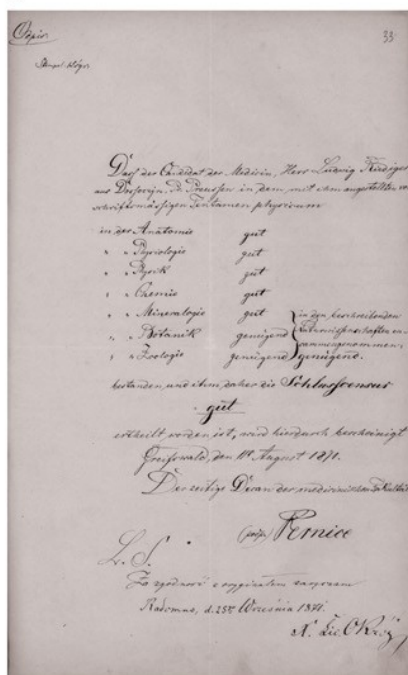
- **Podanie Ludwika Riedigera do Towarzystwa Pomocy Naukowej w Toruniu o sfinansowanie studiów medycznych z 11 października 1869 roku z adnotacją o wyrażeniu zgody**

[Źródło: Archiwum Państwowe w Toruniu, Towarzystwo Pomocy Naukowej w Toruniu, sygn. 937, s. 5]

- **Odpis świadectwa ze studiów medycznych w Gryfii (Greifswaldzie) z ocenami Ludwika Riedigera z 11 sierpnia 1871 roku przedłożonego Towarzystwu Pomocy Naukowej w Toruniu**

[Źródło: Archiwum Państwowe w Toruniu, Towarzystwo Pomocy Naukowej w Toruniu, sygn. 937, s. 33]

Portret Ludwika Rydygiera z 1874 roku

[Źródło: Muzeum Ziemi Chełmińskiej, sygn. MZCH/f/823/1; autor reprodukcji: Janusz Bruski]

- **Strona tytułowa rozprawy habilitacyjnej Ludwika Rydygiera o nowej metodzie leczenia rzekomego zapalenia stawów**

[Źródło: Rydygier Ludwig, Eine Neue methode zur Behandlung von Pseudarthrosen, Jena 1878. Praca ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu, sygn. TN 1344]

Klinika prywatna
dla
chorób chirurgicznych,
oczných i kobiecých
Dr Rydygiera w Chełmnie
(Culm a/W.)

PRIVAT-KLINIK VON DR. RYDYGIER, KULM.
(DARFEN-ANSICHT)

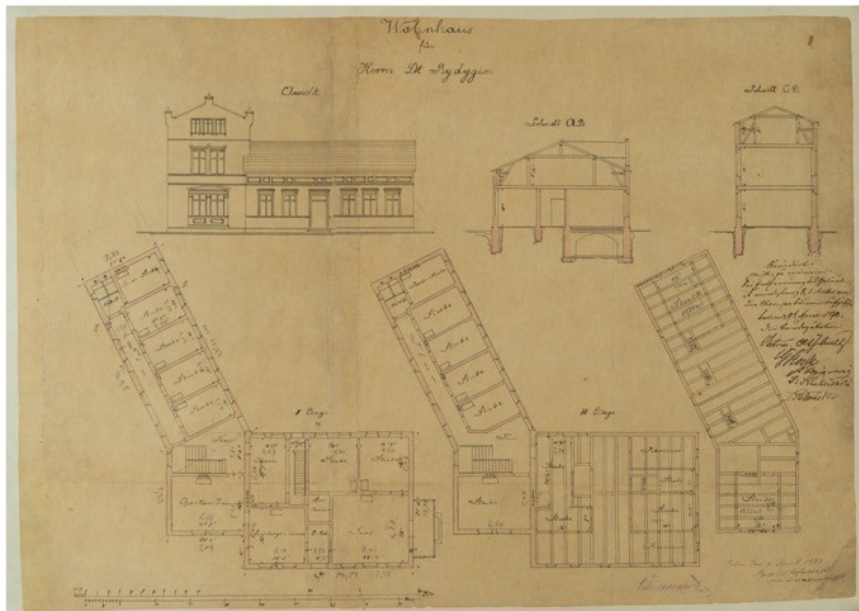
**Klinika prywatna dla chorób
chirurgicznych, ocznych i kobiecých
Doktora Rydygiera w Chełmnie**

[Źródło: Rydygier Ludwig, Jahrsbericht aus der Privat-Klinik für Chirurgische, Augen- und Frauenkrankheiten, Culm 1880. Praca ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej - Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu, sygn. TN 5730]

**Plan prywatnej
kliniki dla chorób
chirurgicznych,
oczných i kobiecých
Doktora Rydygiera
w Chełmnie**

[Źródło: Muzeum Ziemi Chełmińskiej,
sygn. MZCH/ABMCH/88/2]

Nr. 1.

Przegląd lekarski z dnia 11/XII 1880 r.

Z prywatnej kliniki chirurgicznej Dra Rydygiera w Chełmnie n./W.

Wycięcie raka odźwiernika żołądkowego, śmierć w 12 godzinach.

Ważność przypadku i historyczne jego znaczenie zniwala nas coprędzej choć pobieżny jego opis umieścić w Przeglądzie, chcąc zarazem tem zaznaczyć, że po Francuzie J. Péanie, który pierwszą tego rodzaju operację wykonał, Polak drugą podjął: Péana chory umarł piątego dnia, nasz po 12 godzinach.

Nie myślę się już teraz zapuszczać w rozbiór niektórych arcyważnych i ciekawych kwestyj tyjących się tej operacji; będziemy do tego mieli sposobność na przyszłym kongresie chirurgów w Berlinie, gdzie zamierzamy przedłożyć nasze preparaty; nadto może już prędzej opracuje te kwestye kol. dr. Wehr, który podjął właśnie szereg odpowiednich eksperymentów.

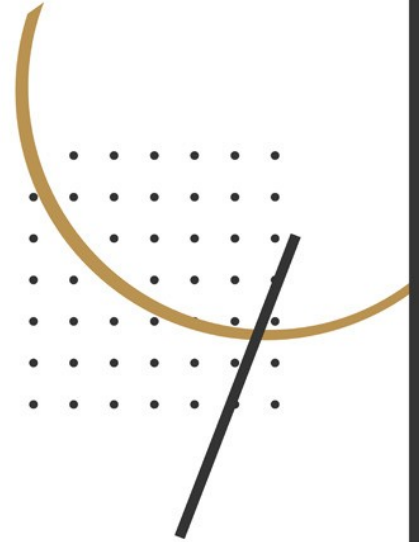
Przystępujemy do opisu naszego przypadku.

Mikołajewicz Juliusz, 64^{3/4} lat liczący, utracił matkę na suchoty; ojciec umarł ze starości; o reszcie rodzeństwa nic nie wie, mianowicie nie przypomina sobie, żeby które cierpiało na raka. Sam dzieckiem będąc cieszył się dobrem zdrowiem; później 8 lat służył w wojsku jako trębacz przy ułanach, następnie uwolniony ze służby, gdy po padnięciu z koniem dostał krwiopłucia, pełnił przez 32 lat służbę urzędnika niższego przy sądzie, w którym to czasie przed 7-miu laty przebył tyfus; a już w 40 roku życia zaczęły mu dokuczać hemoroidy od czasu do czasu krwawiące, ostatni raz przed 2 dniami. Kiedy 2 lata temu znacznie wystąpiły, zalecił mu lekarz zimne okłady. W tydzień później poczuł raz z rana, że prawa ręka jest bezwładną, co w krótko atoli zupełnie ustąpiło. Nie długo potem dostał zapalenia otrzewnej, na które 6—8 tygodni przeleżał.

1

Pierwsza strona artykułu Ludwika Rydygiera z 1882 roku o wycięciu wrzodu żołądka w dniu 21 listopada 1881 roku, w prywatnej klinice chirurgicznej w Chełmnie, która była pierwszą tego typu operacją na świecie

[Źródło: Rydygier Ludwik, Die erste Magenresektion beim Magengeschwür, [w:] Zbiór druków ogłoszonych prac, Twów 1912, Nr 3, s. 70. Praca ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej - Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu, sygn. TN 6635]

Pierwsza strona artykułu Ludwika Rydygiera z 1880 roku o wycięciu raka odźwiernika żołądka (w prywatnej klinice chirurgicznej w Chełmnie), która była pierwszą w Polsce, a drugą na świecie

[Źródło: Rydygier Ludwik, Z prywatnej kliniki chirurgicznej Dra Rydygiera w Chełmnie n./W. Wycięcie raka odźwiernika żołądkowego, śmierć w 12 godzinach, [w:] Zbiór druków ogłoszonych prac, Twów 1912, Nr 1, s. 1. Praca ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej - Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu, sygn. TN 6635]

Nr. 3.

Berliner klinische Wochenschrift. 1882.

III. Die erste Magenresektion beim Magengeschwür.

Die prinzipielle Bedeutung dieses Falles veranlasst mich, schon jetzt eine kurze Beschreibung desselben zu geben; auf die genauere Beschreibung einiger speciellen Fragen werde ich bei anderer Gelegenheit zurückkommen.

Auf dem letzten Chirurgencongress habe ich bei der Beschreibung meiner Magenresektion beim Pyloruskrebs zuerst den Gedanken ausgesprochen, „dass partielle Magenresektionen nicht nur bei Carcinomen auszuführen sind, sondern auch in manchen Fällen von perforirendem Magengeschwür den Kranken vom sicheren Tode retten könnten, wozu ich sie hiermit vorschlagen möchte“. (Langenbeck's Arch. Bd. XXVI Heft 3). Vor kurzem hatte ich die Gelegenheit, diesen Vorschlag auch zuerst in Ausführung zu bringen.

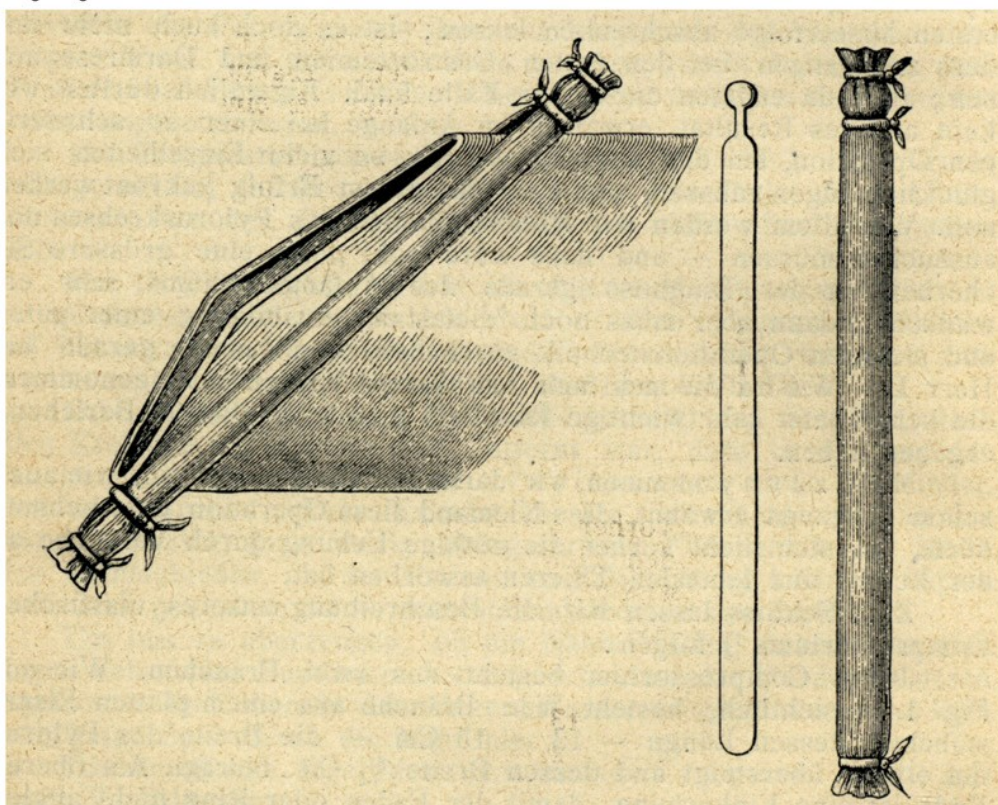
Der Fall ist kurz folgender:

Karoline Pfenig, 30 Jahre alt, aus Briesen, wurde am 16. November 1881 in unsere Privatlinik aufgenommen. Der Vater der Patientin lebt und ist über 70 Jahre alt, die Mutter ist nach einer Entbindung gestorben; die Geschwister sind gesund, namentlich ist der Patientin nicht bekannt, dass irgend ein Familienmitglied je an einem ernstlichen Magenübel gelitten hätte.

Die Patientin ist bis jetzt nie bettlägerig krank gewesen. Im 18. Lebensjahr wurde sie zum ersten Male menstruiert, die Menses kehrten mit Ausnahme einer einmaligen längeren Unterbrechung regelmässig alle 4 Wochen wieder. Im 24. Lebensjahr heirathete sie und gebar 3 Mal, das letzte Mal im Februar 1880 ein todtes Kind; die beiden ersten Kinder starben auch kurz nach der Geburt.

Seit dem Jahre 1878 fühlte sie Schnurren in der Magengegend und von Zeit zu Zeit nahm der Appetit bedeutend ab. Trotzdem suchte sie keine ärztliche Hilfe, weil sie das Leiden, welches hin und wieder verschwand, nicht für gefährlich hielt. Erst in der 2.

Nowatorskie „kompresoryjum” autorstwa Ludwika Rydygiera wykorzystane podczas operacji wycięcia raka odźwiernika żołądka w 1880 roku

W końcu podajemy opis kompresoryjum naszego pomysłu:

Każde kompresoryjum składa się z 2-ch ramion, ramię jedno przedstawia płaski pręcik żelazny, którego długość odpowiada szerokości odźwiernika (około 13-15 cm.) a szerokość 1 cm. Na końcu skierowanym ku górze jest małe nakarbowanie, żeby się nitka służąca do związania obu ramion nie zesuwała. Końce te górne mają być o ile możności krótkie, żeby nie przeszkadzały uniesieniu narzędzia podczas późniejszego szycia tylnej ściany żołądka i dwunastnicy. Przed użyciem obwleka się każde ramię wężym kauczukowym, który poprzednio przez kilka dni leżał w 5% roztworze kwasu karbolowego; ma to podwójny cel: raz że ucisk elastyczny jest daleko łagodniejszy, powtóre że mamy zupełną pewność desynfekcji.

(...) Kompresoryjum nasze elastyczne ma tę zaletę przed kleszczami Kochera (Centralblatt für Chirurgie Nr. 29), że na całej przestrzeni równy ucisk wywiera, kiedy przyrząd Kochera, jak każde kleszcze, najbardziej uciska blisko zamka, a im dalej ku końcom, tem słabszy ucisk. (...) Kompresoryjum elastyczne zasługuje także na pierwszeństwo przed ligaturą Czernego (Berliner klinische Wochenschrift Nr. 45), (...). Najłagodniejszy i najpewniejszy ucisk stanowią bez wątpienia palce do b r z e w ó w i c z o n y c h i pewnych asystentów, ale trudno bardzo z 2 godziny uciskać w jednej pozycji przecięte końce (...).

[Źródło – tekst: Rydygier Ludwik, Z prywatnej kliniki chirurgicznej Dra Rydygiera w Chełmnie n./W. Wycięcie raka odźwiernika żołądkowego, śmierć w 12 godzinach, [w:] Zbiór drukiem ogłoszonych prac, Lwów 1912, Nr 1, s. 4-5.
Źródło – ilustracja: Rydygier Ludwik, Exstirpation des carcinomatösen Pylorus. Tod nach zwölf Stunden, [w:] Zbiór drukiem ogłoszonych prac, Lwów 1912, Nr 2, s. 12.
Praca ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej w Torunlu, sygn. TN 6635]

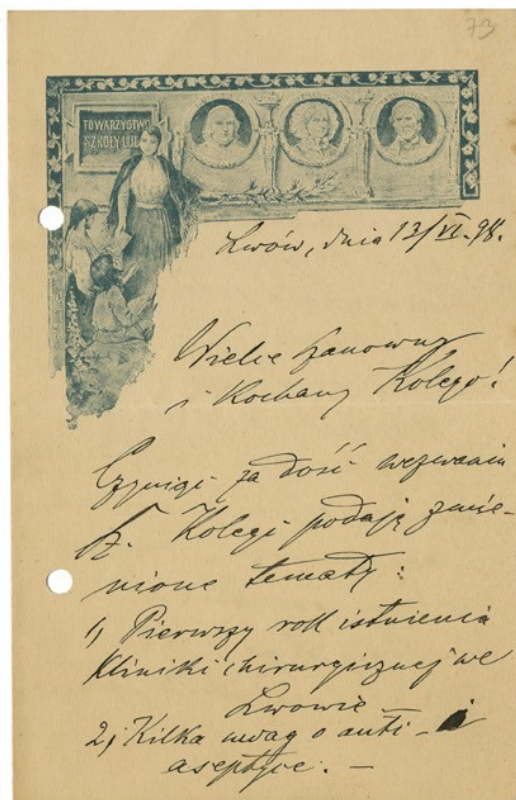

**„Portret dr Ludwika Rydygiera z asystentami” autorstwa
Leona Wyczółkowskiego z 1897 roku**

[Źródło: Muzeum Narodowe w Warszawie, Zbiory sztuki polskiej do 1914 r., nr inw. 190053 MNW,
autor reprodukcji cyfrowej: Piotr Lieger]

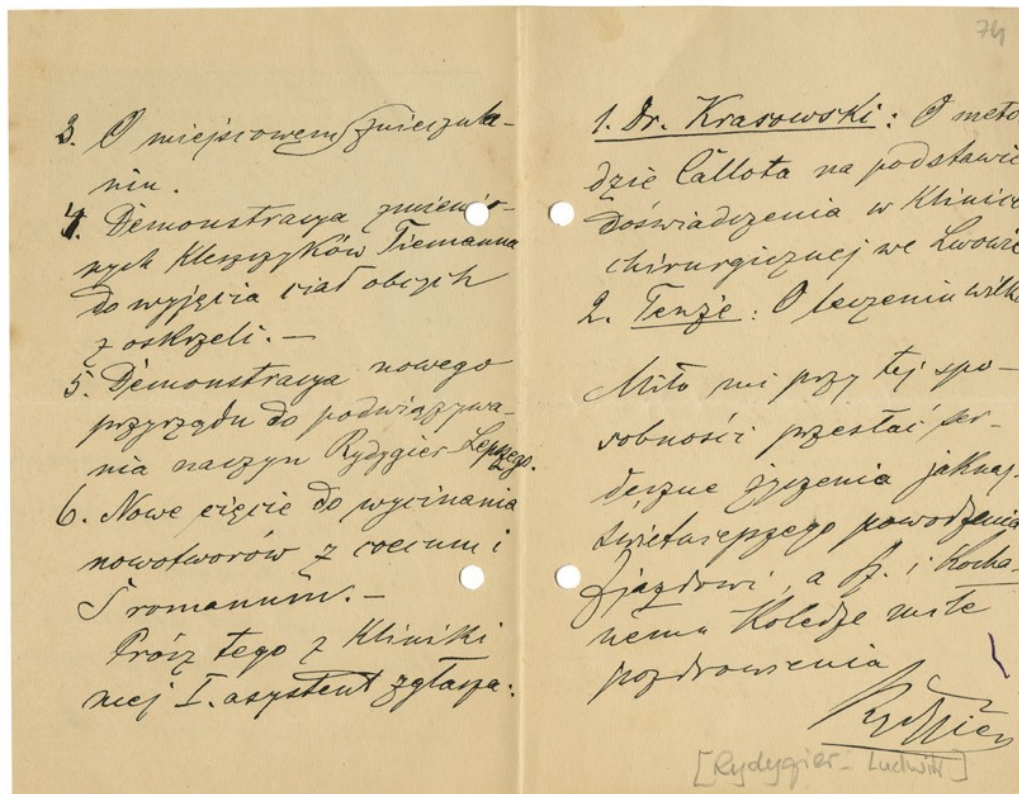

**List prof. Ludwika Rydygiera
do Heliodora Święcickiego
w sprawie Zjazdu Lekarzy
i Przyrodników Polskich
w Poznaniu w 1898 r.**

[Źródło: PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu,
Rektor Heliodor Święcicki 1854-1923, sygn. CYRYL_32_1_1_6_0098; cyryl.poznan.pl]

Ludwik Rydygier z insygniami orderu Żelaznej Korony i Krzyża św. Grzegorza z 1899 roku

[Źródło: Muzeum Ziemi Chełmińskiej, sygn. MZCH/ε/623/3; autor reprodukcji: Janusz Bruski]

Ludwik Rydygier jako Rektor Uniwersytetu we Lwowie w roku akademickim 1901/1902

[Źródło: Muzeum Ziemi Chełmińskiej, sygn. MZCH/ε/668/4; autor reprodukcji: Janusz Bruski]

Wystawa zorganizowana z inicjatywy Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego przez WBP – Książnicę Kopernikańską w Toruniu

kurator – dr Mariusz Balcerek
autor reprodukcji cyfrowych – Tomasz Dorawa
opracowanie graficzne – Paulina Gołoś